

**Міністерство освіти та науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ**

**здобувачів вищої освіти галузі знань 07 – Управління та адміністрування
на третій (аспірантський) освітній рівень**

спеціальність 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Чернівці – 2020

БЛОК “ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА”

Тема 1. Загальна характеристика підприємства (правовий аспект створення, функціонування та ліквідації).

Законодавче забезпечення підприємницької діяльності. Структура Господарського кодексу України. Законодавство України про підприємництво.

Правові основи функціонування підприємств. Визначення терміну “підприємство”. Організаційно-правові атрибути підприємства: статус юридичної особи, самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатка, фірмовий та товарний знаки. Основні документи, щодо створення та реєстрації підприємства: Статут. Установчий договір, паспорт підприємства. Майно підприємства: статутний фонд та джерела його формування. Види підприємств: індивідуальні, сімейні, державні, колективні, орендні, спільні. Об'єднання підприємств: корпорації, концерни, асоціації, консорціуми, картелі, трести, синдикати, холдінги, фінансові групи. Господарські товариства: акціонерні товариства відкритого / закритого типу; повні, командитні, з додатковою та обмеженою відповідальністю.

Класифікація підприємств. Загальна характеристика підприємств (об'єднань): виробничо-технічна, організаційна та економічна єдність підприємства (об'єднання). Ознаки класифікації: за галузевою належністю; за розміром; за рівнем спеціалізації; за масштабом виробництва; за рівнем механізації та автоматизації; за методом організації виробництва; за способом конкуренції.

Напрямки діяльності промислового підприємства. Вивчення ринку товарів. Інноваційна діяльність. Виробнича діяльність. Комерційна діяльність. Після-продажний сервіс. Інтегровані напрямки: економічна і соціальна діяльність.

Тема 2. Структура підприємства.

Функції типового промислового підприємства. Основні функції промислового підприємства: фінансування, виробництво, маркетинг. Виробнича система. Основні структурні елементи виробничої системи. Додана вартість.

Інфраструктура промислового підприємства та його матеріально-технічної база. Інфраструктура підприємства: виробнича та соціальна. Складові інфраструктури підприємства. Матеріально-технічна база (МТБ) промислового підприємства. Складові МТБ: рухомий склад, під'їзні шляхи, виробничо-технічна база. Складові елементи виробничо-технічної бази. Видова структура МТБ.

Виробнича та загальна структура промислового підприємства. Визначення понять: виробнича та загальна структура. Фактори впливу на структуру підприємства та будову його підрозділів. Визначення основних складових елементів (ланок) виробничої структури: робоче місце, виробнича дільниця, цех. Класифікація робочих місць. Класифікація цехів та виробничих дільниць. Види виробничих структур: цехова, безцехова, корпусна. Типи виробничих структур: технологічний, предметний, змішаний.

Тема 3. Організація управління промисловим підприємством.

Суть та зміст управління промисловим підприємством. Концепції управління: раціоналістична та неформальна. Стратегія виробничого (промислового) підприємства: місія, функціональні стратегії, тактика. Структурна схема системи управління: об'єкт та суб'єкт управління; підсистеми в системі управління; взаємовідносини між складовими елементами системи управління. Функції управління. Методи управління. Принципи управління. Операційне управління.

Моделі управління промисловим підприємством. Традиційна та сучасна моделі управління. Служби підприємства: технічна, виробнича, економічна, комерційна, кадрова. Відділи підприємства: центральна бухгалтерія, технологічного контролю (ВТК), капітального будівництва, юридичний, соціальний, спеціальний.

Організаційна структура управління. Типізація організаційних структур управління. Поняття "організаційна структура управління". Основні види зв'язків між елементами структур управління: лінійні, функціональні, міжфункціональні. Типи організаційних структур управління: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична.

Тема 4. Виробничий капітал підприємства

Визначення економічної сутності та класифікація виробничого капіталу підприємства. Засоби виробництва. Натуральний та вартісний склад засобів виробництва. Виробничий капітал підприємства. Статутний фонд. Фонд власних оборотних засобів і засобів обігу. Власні (основні та оборотні) кошти підприємства. Схема співвідношення між засобами праці, виробничим капіталом та статутним фондом підприємства.

Визначення, облік та оцінка основного капіталу. Основний капітал підприємства та їх склад. Діюча видова класифікація основного капіталу. Ступінь прогресивності структури основного капіталу. Натуральні та вартісні показники обліку основного капіталу підприємства. Технічний паспорт об'єктів основного капіталу. Види вартісної оцінки основного капіталу: початкова (балансова), відновна, початкова за мінусом зношення (залишкова).

Показники використання основного капіталу. Натуральні та вартісні показники використання основного капіталу. Показники, що характеризують рух основного капіталу на підприємстві: коефіцієнт вибуття, коефіцієнт оновлення. Середньорічна вартість основного капіталу, що рухається протягом року інтенсивно. Середньорічна вартість основного капіталу, що рухається не інтенсивно. Укрупнений розрахунок середньорічної вартості основного капіталу. Застереження щодо визначення середньорічної вартості основного капіталу. Показники, що характеризують озброєність праці основним капіталом: коефіцієнт фондоозброєності, коефіцієнт енергоозброєності, фондооснащеності. Застереження щодо визначення коефіцієнту фондоозброєності. Показники, що характеризують ефективність використання основного капіталу: коефіцієнт капіталовіддачі, коефіцієнт капіталомісткості, рентабельність основного капіталу, взаємозалежність між капіталоозброєністю, продуктивністю праці та

капіталовіддачею, пофакторний аналіз використання основного капіталу. Показники, що характеризують використання обладнання: коефіцієнти використання наявного та встановленого обладнання; коефіцієнт змінності встановленого та діючого обладнання; коефіцієнти використання обладнання за часом (календарного, номінального (режимного), ефективного), визначення календарного, номінального та ефективного (для неперервного та перервного процесів виробництва) річного фонду часу роботи обладнання; коефіцієнт інтенсивного використання обладнання: за продуктивністю в одиницю часу, за умови виробництва на одиниці обладнання різних виробів; інтегральний коефіцієнт використання. Показники, що характеризують технічний стан основного капіталу: коефіцієнти фізичного та морального зношення основного капіталу. Економічна доцільність заміни у споживача морально застарілого обладнання новим. Загальний коефіцієнт зношення основного капіталу. Види зносу основного капіталу та форми усунення зносу. Ремонт об'єктів основного капіталу (поточний та капітальний), міжремонтний період, планово-попереджувальний ремонт, модернізація.

Амортизація основного капіталу підприємства. Визначення термінів: амортизація, амортизаційні відрахування, амортизаційний фонд. Співвідношення між амортизацією та зношенням. Норма амортизаційних відрахувань та її визначення. Норми амортизаційних відрахувань по групах основного капіталу. Амортизаційна політика в Україні (нормативно-правовий аспект). Визначення річної суми кошторисних амортизаційних відрахувань.

Методи нарахування амортизації. Метод рівномірного нарахування, метод одиниці продукції, метод урахування цілих значень років експлуатації, подвійно-понижуючий балансовий метод.

Підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства. Основні напрямки підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства: екстенсивний та інтенсивний. Шляхи підвищення ефективності використання основного капіталу. Заходи з розширеного відтворення основного капіталу. Основні чинники, що впливають на економічно-доцільний термін експлуатації основного капіталу. Графічний спосіб визначення оптимальних термінів експлуатації основного капіталу.

Оборотний капітал підприємства. Оборотний капітал підприємства – визначення. Структура оборотного капіталу: виробничі запаси, незакінчена продукція, витрати майбутніх періодів. Показники ефективного використання матеріальних ресурсів (виробничих запасів): матеріаломісткість (загальна, питома, відносна); коефіцієнт виходу готової продукції з одиниці вихідної сировини, коефіцієнт використання матеріалів.

Тема 5. Оборотні кошти підприємства.

Загальна характеристика оборотних коштів підприємства. Визначення термінів: оборотні кошти, фонди обігу. Класифікація оборотних коштів: за економічним змістом, за способом формування, методом планування. Склад фондів обігу. Нормовані і ненормовані обігові кошти. Власні і позикові кошти. Склад та структура оборотних коштів.

Нормування оборотних коштів на підприємстві. Методи нормування оборотних засобів: аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку. Щоденні витрати матеріальних ресурсів. Норма оборотних коштів. Норматив оборотних коштів. Сукупний норматив оборотних коштів. Часткові нормативи оборотних коштів. Нормування оборотних коштів у виробничих запасах: види запасів (поточний, підготовчий, страховий, транспортний, сезонний). Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві. Коефіцієнт наростання витрат. Нормування оборотних коштів у витратах майбутніх періодів. Нормування оборотних коштів у залишках готової продукції.

Оптимізація величини партії матеріалів, що закуповується та величини серії продукції, що випускається на підприємстві. Головні функції управління в сфері постачання та управління виробничим процесом на підприємстві. Організаційно-економічна залежність між виробничим постачанням, процесом виробництва та реалізації продукції. Головне завдання відділу постачання та виробничого відділу. Визначення оптимальної величини партії матеріалів, що закуповується: графічне зображення залежності між величиною партії матеріалів та величиною виробничого запасу. Методика визначення оптимальної величини партії матеріалів та кількості партій, які закуповуються. Визначення оптимальної величини серії: графічне зображення залежності між величиною серії та величиною запасу готової продукції. Розрахунок оптимальної величини серії. Показники використання оборотних коштів. Система показників, що характеризує ступінь використання оборотних коштів: коефіцієнт оборотності, коефіцієнт закріплення оборотних коштів, тривалість одного обороту, рентабельність оборотних коштів, середньорічні залишки оборотних коштів. По факторний аналіз використання оборотних коштів.

Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи підприємства.

Економічні та правові основи категорії “нематеріальні ресурси”. Нематеріальні ресурси: визначення та стисла характеристика. Інтелектуальна власність: правовий аспект визначення та стисла характеристика. Правове забезпечення інтелектуальної власності в Україні. ЗУ “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, “Про охорону прав на промислові зразки”, “Про авторське право і суміжні права”. Об’єкти промислової власності, визначення та характеристика: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, раціоналізаторська пропозиція, ноу-хау, гудвіл. Об’єкти, що охороняються авторськими та суміжними правами, визначення та характеристика: товари в галузі науки, літератури та мистецтва, комп’ютерні програми, бази даних, технології інтегральних мікросхем, права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення. Авторське право та суміжні права.

Нематеріальні активи підприємства. Нематеріальні активи: підходи щодо визначення (економічний, оподаткованого обліку, бухгалтерського обліку). Складові елементи нематеріальних активів. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: умови зарахування на баланс, первинна оцінка

нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Методи амортизації нематеріальних активів, що застосовуються на підприємстві.

Тема 7. Інвестиції підприємства.

Визначення та характеристика інвестицій. Виробничі інвестиції (Поняття інвестицій, їх різновиди та характеристика). Визначення термінів: інвестиції, інвестор, інвестування, інвестиційна діяльність, суб'єкти інвестиційної діяльності (інвестори та учасники). Учасники інвестиційної діяльності: замовник, інвестор, Ген. проектувальник, Ген. постачальник, Ген. підрядник/субпідрядник, консультант, керівник проекту, команда проекту, ліцензіар, банк (кредитно-фінансові установи). Об'єкти інвестиційної діяльності. Інвестиційний проект. Класифікація інвестицій: за формами власності (державні, приватні); за походженням (вітчизняні, іноземні); за належністю капіталу (власні, запозичені, залучені); за терміном освоєння (короткострокові, середньострокові, довгострокові); за формами інвестування (прямі, портфельні); за об'єктом вкладання (фінансові, реальні, інноваційні, інтелектуальні); за типом фінансування (венчурні, зовнішні); за спрямованістю (на заснування проекту, на розширення, реінвестиції, бруто-інвестиції). Інвестиції та капіталовкладення (співвідношення між ними). Термін капіталовкладення (валові та чисті). Елементно-технологічна та відтворювальна структура капіталовкладень. Джерела інвестиційного капіталу (або фінансування капіталу) (внутрішні, зовнішні). Структура фінансування.

Обчислення необхідного обсягу капіталовкладень. Способи відтворення основного капіталу. Методика розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень на просте відтворення. Методика розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень на розширене відтворення: методика попередньо-приблизних розрахунків та прямих розрахунків.

Аналіз та оцінка економічної ефективності капіталовкладень (інвестицій). Загальна (абсолютна) та порівняльна (відносна) ефективність капіталовкладень (визначення). Диференційовані показники загальної (абсолютної) ефективності: капіталомісткість та капіталовіддача. Узагальнюючі показники загальної (абсолютної) ефективності: коефіцієнт економічної ефективності та термін окупності. Методи порівняльної ефективності: при обмеженому числі варіантів капіталовкладень, метод приведених витрат, як спосіб порівняння капіталовкладень за умов багатоваріантності, метод приведення різночасових капіталовкладень до умов порівняльності. Розрахунок річного економічного ефекту на базі приведених витрат. Основні методичні підходи до аналізу і оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій) за ринкових умов: бухгалтерський та економічний (або фінансовий). Методи бухгалтерського підходу: метод "PP" та "AROR". Методи економічного (або фінансового) підходу: концепція часової вартості грошей, методика розрахунку теперішньої та майбутньої вартості, метод аналізу та оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій) – NPV.

Тема 8. Продуктивність праці – найважливіший чинник ефективного використання трудового потенціалу підприємства.

Економічна сутність продуктивності праці: основи теорії та термінології. Визначення продуктивності праці. Продуктивність індивідуальної та суспільної праці. Економічний зміст збільшення продуктивності праці.

Показники та методи вимірювання продуктивності праці. Прямий та обернений показники продуктивності праці. Годинний, денний, місячний (квартальний, річний) виробіток. Класифікація трудомісткості: за обсягами враховуваних витрат праці та їх ролі у плануванні трудових показників (технологічна, обслуговування виробництва, виробнича, управління виробництвом, повна); за характером та призначення затрат праці в практиці обліку та плануванні (нормативна, планова, фактична); за місцем здійснення трудового процесу (заводська, цехова, дільнична, окремого робочого місця). Основні методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий, вартісний.

Планування продуктивності праці на підприємстві. Фактори збільшення продуктивності праці: матеріально-технічні, організаційні, соціально-економічні. Класифікація факторів: структурні зрушення у виробництві, підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення управління організації виробництва та праці; зміна обсягу виробництва продукції. Методика визначення величини збільшення продуктивності праці по факторам та загальний її приріст.

Тема 9. Кадри та кадрова політика на промисловому підприємстві

Поняття, класифікація та структура персоналу. Персонал (визначення). Основні групи персоналу підприємства: промислово-виробничий та непромисловий. Категорії персоналу: робітники, інженерно-технічні працівники, службовці, учні, молодший обслуговуючий (МОП), охорона. Розподіл персоналу за: професіями, спеціальностями та кваліфікацією. Визначення категорій (професія, спеціальність, кваліфікація). Рівень кваліфікації. Розподіл працівників за рівнем кваліфікації по категоріях персоналу: керівників, спеціалістів та службовців; робітників. Списковий та явочний склад працівників підприємства. Середньоспискова чисельність робітників. Показники оцінки персоналу: плинність, стабільність, рівень дисципліни, відповідність кваліфікації робітників ступеню складності виконуваних ними робіт, співвідношення чисельності окремих категорій працівників.

Визначення чисельності працюючих. Методика визначення загальної чисельності працівників підприємства. Методика визначення виробничих робітників-відрядників та робітників-погодинників. Вихідні дані для розрахунку чисельності робітників. Трудомісткість виробничої програми. Баланс (бюджет) робочого часу на одного робітника (план/звіт). Норми: часу, виробітку, обслуговування. Коефіцієнт виконання норм. Складання балансу (бюджету) робочого часу на одного робітника в тому числі: визначення планового розміру тривалості відпустки (методика розрахунку); визначення невиходів у зв'язку з відпустками по вагітності та пологами; визначення невиходів у зв'язку з хворобами; визначення середньої тривалості робочого дня з врахуванням скорочень робочого дня, що передбачені законодавством. Визначення чисельності інженерно-технічних працівників та службовців.

Кадрова політика на підприємстві. Правова регламентація трудових відносин. Мета кадрової політики. Завдання (функції) кадрової політики. Набір персоналу (внутрішній та зовнішній). Правова регламентація трудових відносин (основні законодавчі акти, зокрема кодекс законів про працю, Конституція України (основний закон), ЗУ “Про охорону праці”, Цивільний кодекс, ЗУ “Про зайнятість населення” тощо). Основні документи у сфері трудових відносин: Трудовий договір; контракт, колективний договір, договір підряду. Система управління персоналом на підприємстві.

Оцінка персоналу – важливий елемент системи управління трудовим колективом. Оцінка персоналу (визначення). Зовнішня оцінка, самооцінка. Функції оцінки персоналу: орієнтуюча та стимулююча. Принципи, що лежать в основі оцінки персоналу: об’єктивність, усебічність, обов’язковість, системність, сталість. Процедура оцінки: місце оцінки, суб’єкт оцінки, порядок і періодичність оцінки, використання технічних засобів. Зміст оцінки: оцінка особистих якостей (об’єкт, критерії); оцінка праці (вимірювання та оцінка витрат праці в часі); оцінка складності праці та зміст роботи; оцінка результатів праці (безпосередні результати, побічні результати). Метод оцінки: виявлення елементів/показників (програма збору даних, методи збирання даних, методи обробки та оформлення інформації); вимірювання елементів показників: натуральні і вартісні показники; умовні вимірники (бали, коефіцієнти); інші вимірники (характеристики, порівняння з ідеальним чи нормативним об’єктом). Комплексна оцінка персоналу (за бальною системою): ідея оцінки; характеристика працівника (параметри оцінки): професійно-кваліфікаційний рівень, ділові якості, складність роботи (виконуваних функцій); конкретно досягнутий результат. Комплексна оцінка конкретного працівника (формула, методика). Розрахунковий коефіцієнт професійно-кваліфікаційного рівня (формула). Специфічні складові оцінки робітників. Особливості комплексної оцінки керівників і спеціалістів. Зарубіжний досвід формування та ефективного використання трудового потенціалу фірми.

Тема 10. Оплата праці на підприємстві.

Суть та принципи заробітної плати. Загальний закон відшкодування витрат робочої сили; заробітна плата (визначення): номінальна та реальна (співвідношення між ними). Достаток та шляхи його забезпечення. Складові доходів населення. Фонд соціальної інфраструктури та його склад. Основні принципи організації оплати праці.

Тарифна система оплати праці. Елементи тарифної системи: тарифні ставки першого розряду (годинні, денні, місячні), диференціація ставок першого розряду. Тарифні сітки та її параметри. Кваліфікаційний розряд, тарифно-кваліфікаційний довідник та зміст його розділів.

Форми та системи заробітної плати. Система преміювання на промислових підприємствах. Погодинна та відрядна форми оплати праці (економічний зміст та формалізований опис). Умови застосування погодинної і відрядної форми оплати праці. Системи відрядної оплати праці: пряма індивідуальна, колективна, акордна, непряма відрядна, відрядно-прогресивна. Розрахункові елементи

колективної (бригадної) відрядної системи оплати праці та способи їх визначення: загальні колективні розцінки, коефіцієнт приробітку, індивідуальна розцінка. Преміальна система заробітної плати, її складові: премія (визначення та економічний зміст); обов'язкові складові преміальної системи; показники (умови) преміювання та обґрунтування їх вибору. Умови преміювання, розміри та шкала преміювання, джерела коштів виплати премії. Показники преміювання: кількісні, якісні. Особливості організації оплати праці інженерно-технічних працівників та службовців: особливості характеру праці в управлінні; побудова системи посадових окладів інженерно-технічних працівників і службовців, показники та умови їх преміювання. Погодинна і відрядна форми оплати праці з точок зору інтересів працівника та підприємства: економічний зміст та графічне відображення.

Тема 11. Виробнича потужність, як узагальнення ресурсного потенціалу підприємства.

Визначення економічної сутності категорії “Виробнича потужність” та факторів, що впливають на формування її величини та ефективність її використання. Визначення категорії “Виробнича потужність” (її робочий варіант). Продукція (товари та послуги) і виробнича одиниця, як вихідні компоненти визначення виробничої потужності. Типізація виробничої потужності за вхідними/вихідними параметрами. Часовий аспект визначення виробничої потужності. Виробнича потужність на початок / кінець року та середньорічна потужність (методика визначення). Види потужностей: фактична, ефективна, проектна, резервна. Ефективність використання виробничої потужності: коефіцієнт змінності устаткування та обладнання; коефіцієнт ефективності; коефіцієнт навантаження; коефіцієнт використання. Вимір виробничої потужності (вибір одиниці виміру). Оптимізація виробничої потужності (мінімальні витрати та оптимальний випуск). Фактори впливу на формування (величину) виробничої потужності та ефективність її використання. Вибір виробничого процесу, як визначальний чинник формування та планування виробничої потужності підприємства. Вибір процесу: виробляти або купувати та фактори оптимізації щодо цих альтернативних рішень. Види виробничих процесів: неперервні /перервні та їх характерні риси. Типи виробництв: власне неперервне, масове (конвеєрне), серійне, одиничне (індивідуальне), проектне. Відповідність процесу та виробу (ключова концепція у виборі процесу). Автоматизація (переваги та вади). Комп'ютеризація (переваги та вади). Гнучка виробнича система (переваги та вади). Інтегроване комп'ютерне виробництво (основна мета).

Методичне забезпечення розрахунку виробничої потужності підприємства та оцінки альтернативних рішень щодо них. Розрахунок виробничої потужності. Провідні групи обладнання, дільниці, цехи. “вузькі місця” (визначення). Вихідна інформація для розрахунку виробничої потужності. Розрахунок виробничої потужності ливарних, термічних, плавильних цехів. Розрахунок виробничої потужності цеху (дільниці), що випускає одне найменування виробу. Розрахунок виробничої потужності цеху (дільниці), що випускає 10 найменувань виробів.

Розрахунок виробничої потужності цеху (дільниці), що випускає більш як 10 найменувань виробів. Оцінка альтернативних потужностей з економічної точки зору: аналіз виробничих потреб, аналіз по затрати – обсяг.

Тема 12. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції.

Загальна характеристика собівартості продукції. Собівартість продукції (визначення економічної суті). Склад витрат, що включається у собівартість продукції (робіт, послуг). Відмінності у підходах (економічному, бухгалтерському, податковому) до визначення поняття витрат. Класифікація витрат за економічним підходом: за ступенем однорідності (елементні, комплексні); за способом обчислення на одиницю продукції (прямі, непрямі); відносно обсягів виробництва (постійні, змінні); відносно виробничого процесу (основні, накладні); за доцільністю (продуктивні, непродуктивні); за календарним періодом (поточні, одноразові); за різновидом витрат (економічними елементами, статтями калькуляції), граничні витрати, витрати втрачених можливостей (альтернативні). Валові витрати і середні валові витрати, середня величина покриття. Постійні витрати (середні постійні витрати, залишкові, стартові). Змінні (пропорційні, дегресуючі, прогресуючі). Аналітичний аспект співвідношення змінних і постійних витрат (точка беззбитковості). Класифікація витрат за бухгалтерським підходом: залежно від видів діяльності (від звичайної, від надзвичайної); залежно від елементів. Класифікація витрат з метою податкового обліку. Управління витратами (визначення).

Кошторис виробництва і собівартість продукції. Економічна суть кошторису виробництва. Склад елементів витрат кошторису. Зміст собівартості валової, товарної, реалізованої продукції та методика їх визначення (обчислення). Зміна собівартості під впливом організаційно-технічних факторів. Вплив зміни умовно-постійних витрат на собівартість.

Калькуляція. Калькуляція (визначення). Об'єкт калькулювання. Калькуляційна одиниця. Склад калькуляційних статей та методика їх обчислення. Методи калькулювання: метод величини покриття, загальна калькуляція. Переваги методу величини покриття над методом загальної калькуляції. Метод зворотної калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів: питомих витрат, баловий, кореляційний, агрегатний.

Тема 13. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності.

Зміст і форми фінансової діяльності підприємства (організації). Характеристика фінансової діяльності: зміст та завдання фінансової діяльності; фінансування за джерелами коштів (внутрішнє/зовнішнє, за рахунок власних коштів/ за рахунок залучених коштів); кредитне фінансування: кредит (визначення), грошова і не грошова (товарний кредит, оренда та її різновид – лізинг) форми кредиту. Планування фінансової діяльності: фінансовий план, як інструмент управління фінансами підприємства; перспективний та поточний фінансові плани підприємства; форма фінансового плану підприємства (організації); доходна частина балансу доходів та витрат, витратна частина

балансу доходів та витрат; оперативний баланс (бюджет) грошових надходжень і видатків, як форма фінансового планування.

Формування й використання прибутку. Сутність і показники прибутку: прибуток (визначення); різновиди прибутку залежно від формування та розподілу (загальний/після оподаткування); валовий маржинальний та операційний прибуток. Джерела прибутку та його обчислення: джерела формування прибутку підприємства (продаж /реалізація/ продукції /послуг/, продаж іншого майна, позареалізаційні операції); прямий та аналітичний методи обчислення прибутку від реалізації; формула обчислення прибутку, як бази оподаткування; валовий дохід/валові витрати. Напрямки використання прибутку підприємства: схема використання прибутку; формалізований виклад визначення розміру дивідендів у відносних та абсолютних величинах.

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства (організації). Сутність та інформаційна база оцінки: звіти про фінансові результати, рух грошових коштів, власний капітал; система розрахункових показників: прибутковості (валовий прибуток, чистий прибуток, рентабельність /активів, власного капіталу, акціонерного капіталу, продукції, одного виробу/), ділової активності (оборотність активів, оборотність товарно-матеріальних запасів, середній термін оплати дебіторської заборгованості, середній термін кредиторської заборгованості), фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості боргів, фінансовий ліверидж), платоспроможності (коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності).

Сутнісна характеристика та вимірювання ефективності виробництва. Економічна суть і загальна методологія визначення: ефективність виробництва (визначення); закон економії робочого часу та його математичне відображення; принципова схема формування результатів та ефективності виробництва (продуктивності виробничо-економічної системи); формалізована форма ефективності (продуктивності) виробництва; тлумачення понять: кінцевий результат процесу виробництва та кінцевий народногосподарський результат роботи підприємства. Різновиди ефективності виробництва: класифікація ефективності виробництва (діяльності) за окремими ознаками; економічна ефективність, соціальна ефективність, локальна (комерційна) ефективність, народногосподарська ефективність, абсолютна/порівняльна ефективність, первинна (початкова) ефективність, дифузійний ефект, резонансний ефект, ефект “стартового вибуху”, супровідні можливості, ефект акселерації, синергічна ефективність. Вимірювання ефективності діяльності: критерії вимірювання рівня ефективності (визначення); система показників ефективності виробництва та принципи їх формування; групи системи показників ефективності (узагальнюючі показники ефективності виробництва /діяльності/, показник ефективності використання праці / персоналу/, показники ефективності використання основного та оборотного капіталу, показники ефективності використання фінансових коштів /оборотних коштів та інвестицій/); ефективність застосовуваних і споживаних ресурсів, як специфічна форма

прояву загальної ефективності виробництва (діяльності) та її формалізований виклад. Оцінка соціальної ефективності.

Чинники зростання ефективності виробництва (діяльності підприємства). Класифікація та загальна характеристика за ознаками: за видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення), за напрямками розвитку та вдосконалення виробництва (діяльності); за місцем реалізації в системі управління виробництвом (діяльністю). Напрямки дії та використання окремих чинників: технологія, устаткування, матеріали та енергія, вироби, працівники, організація і системи, методи роботи, стиль управління, державна економіка й соціальна політика, інституціональні механізми, інфраструктура, структурні зміни в суспільстві.

БЛОК «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Тема 1. Мале підприємництво та його місце в економіці країни

Теорія підприємництва. Генезис та сутнісна характеристика підприємництва. Походження (виникнення) бізнесу. Бізнес як діяльність, що історично виникла у процесі розвитку суспільства. Процес формування відносин бізнесу та етапи його розвитку. Бізнес як основа розвитку економіки.

Сучасне визначення підприємництва. Підприємництво як особливий вид діяльності, стиль і тип господарської поведінки. Функції підприємницької діяльності. Суб'єкти та об'єкти підприємництва.

Принципи здійснення, форми, і моделі підприємницької діяльності. Внутрішнє та зовнішнє підприємництво. Принципи здійснення підприємництва. Індивідуальна і колективна форми підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва.

Соціально-економічна роль і значення підприємництва в структурі ринкової економіки. Підприємництво як важіль зміни структури економіки, «живильне середовище» для конкуренції, каталізатор економічного розвитку, чинник економії і раціонального використання ресурсів, сильний стимул до високоефективної праці. Визначальна роль підприємництва в досягненні економічного успіху.

Культура підприємництва. Характеристика та організація підприємницького успіху. Сутність і складники підприємницького успіху. Підприємець як визначальна особистість у бізнесі. Ділові якості особистості підприємця. Комерційна інформація в концепції підприємницького успіху. Професійна культура бізнесової діяльності. Характеристика професійної культури бізнесу. Етичні норми бізнесу. Передумови формування високої культури підприємництва. Сучасні заповіти підприємця з високим рівнем культури діяльності.

Сутність і складові ділової етики підприємця. Етика спілкування шляхом телефонних розмов і службового листування. Етикет привітання, представлення, прийомів та переговорів. Технологія ведення переговорів: сучасні вимоги, підготовча робота, тактика, психологічні аспекти. Етичні норми реклами. Створення позитивного іміджу фірми.

Тема 2. Зовнішнє середовище діяльності малих підприємств

Конкуренція та мале підприємництво. Особливості аналізу ринку товарів та послуг малих підприємств. Взаємодія малого та великого бізнесу.

Загальна характеристика і особливості малого підприємництва. Поняття категорій «мале підприємництво», «малий бізнес», «мале підприємство», «громадянин-підприємець». Критерії віднесення суб'єктів підприємництва до категорії «мале підприємництво» і «мале підприємство». Мале підприємництво як основа соціальної реструктуризації суспільства в ринковій економіці. Особливості малого підприємництва, його переваги й недоліки.

Місце та економічна роль малого бізнесу в умовах ринку. Мале підприємництво як: основна вихідна соціально-економічна база відтворення

на розширеній основі ефективних виробничих відносин; провідний сектор та найменш бюджетомісткий засіб ринкової економіки, стабільне та вагоме джерело податкових надходжень; основа дрібнотоварного виробництва; джерело формування «середнього класу»; основа соціально-економічних реформ. Вплив малого підприємництва на темпи економічного розвитку; здійснення структурної перебудови економіки; забезпечення насичення ринку товарами та послугами; реалізацію інновацій; розвиток конкуренції.

Тенденції, особливості та проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку малого підприємництва в Україні. Результати діяльності малих підприємств. Особливості розвитку вітчизняного малого бізнесу. Основні причини гальмування становлення малого підприємництва. Нагальні проблеми, що стримують розвиток і функціонування суб'єктів малого підприємництва.

Тема 3. Державне регулювання розвитку малого підприємництва

Принципи державної підприємницької політики. Засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів підприємництва. Механізм державного регулювання підприємництва. Теоретичні засади формування державної підтримки розвитку малого підприємництва. Особливості державного регулювання розвитку малого підприємництва, виходячи з класифікації їх видів.

Роль страхування у реалізації державної політики щодо розвитку малого підприємництва. Вплив основних факторів на розвиток малого підприємництва в Україні. Основні положення системи регулювання розвитку малого підприємництва.

Підходи до формування комплексної державної політики у сфері малого підприємництва. Напрями удосконалення правових інструментів регулювання малого підприємництва.

Правове регулювання підприємницької діяльності. Державні цільові програми підтримки малого підприємництва. Участь малих підприємств у державних цільових програмах. Державні закупівлі.

Тема 4. Організаційно-правові форми малих суб'єктів господарювання

Визначення напрямків підприємницької діяльності. Обґрунтування організаційно-правової форми малого підприємства. Реєстрація малого підприємства. Малі суб'єкти господарювання юридичні особи. Малі суб'єкти господарювання фізичні особи.

Підприємницька ідея, її джерела та методи пошуку. Об'єктивна необхідність і сутність пошуку підприємницької ідеї. Джерела підприємницьких ідей. Фактори, що впливають на вибір підприємницької ідеї. Групи методів творчого пошуку підприємницької ідеї (методи індивідуального творчого пошуку, методи колективного пошуку, методи активізації пошуку).

Вибір типу підприємства та обґрунтування цілей підприємницької діяльності. Можливі типи підприємницьких структур (самокеруючі та підприємницькі фірми). Процедура вибору організаційно-правової форми підприємства. Формування цілей підприємницької діяльності з урахуванням

особистої мети підприємця та особливостей сфери його діяльності. Сучасні вимоги до цілей підприємництва.

Організація процесу створення і реєстрації нового підприємства. Особливості створення нових підприємств (суб'єктів підприємницької діяльності). Технологія організації нових фірм на прикладі малих підприємств різних форм власності. Способи створення малих підприємств. Засновники малих підприємств, їх функції. Типова схема державної реєстрації новоствореного підприємства. Загальна схема процедури реєстрації підприємницької діяльності без створення юридичної особи.

Ліцензування підприємницької діяльності. Основні види підприємницької діяльності в Україні, що потребують обов'язкового ліцензування. Процедура отримання ліцензії. Термін дії ліцензії та порядок його пролонгації.

Тема 5. Планування діяльності малих підприємств

Методологічні основи планування, закономірності і принципи планування. Організаційні форми і структура окремих видів планування, інформаційне і програмне забезпечення. Оцінка ефективності розроблювальних планів, організацію планової роботи на підприємстві, бізнес-планування.

Організація внутрішньо фірмового планування, використання різноманітних засобів і методів планування. Планування інноваційної й інвестиційної діяльності. Розробка планів продажів, розробка виробничих програм. Визначення потреб в персоналі, планування зростання продуктивності праці на підприємстві. Планування фонду оплати праці. Визначення потреб в матеріально-технічних ресурсах. Планування витрат виробництва та реалізації продукції. Планування прибутку підприємства, його рентабельності, оцінювання фінансовий стан підприємства. Прогноз техніко-економічного і соціального розвитку підприємства. Поточна перевірка виконання планів та їх аналіз.

Система планування підприємницької діяльності. Планування обсягу продукції послуг з урахуванням потреб ринку. Бізнес-планування.

Тема 6. Інвестиційно-інноваційна діяльність малих підприємств

Шляхи формування виробничого капіталу малих підприємств. Участь малих підприємств у технологічних парках та співпраця з венчурними фірмами. Інноваційні напрямки діяльності малих підприємств.

Характеристика інвестиційної діяльності фірми. Категоріальний апарат щодо інвестиційної діяльності (інвестиції, інвестори, інвестиційні проекти тощо). Сутність і значення активної інвестиційної діяльності фірми. Правове регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Основні форми державного регулювання інвестиційної діяльності: регулювання об'єктів і сфер інвестування; податкове регулювання; надання фінансової допомоги та пільгових кредитів; амортизаційна політика; регулювання участі інвесторів у приватизації; регулювання фінансових інвестицій; експертиза інвестиційних проектів; забезпечення захисту інвестицій; регулювання умов здійснення інвестицій за межами держави. Завдання й функції інвестиційного

менеджменту на підприємстві.

Формування інвестицій і фінансування капіталу. Чинники, що впливають на передбачуваний обсяг інвестицій фірми. Класифікація інвестицій в об'єкти підприємницької діяльності за окремими ознаками: об'єктами вкладення коштів, характером участі в інвестуванні, періодом інвестування, формою власності інвестиційних ресурсів, регіональною ознакою. Реальні (виробничі) й фінансові інвестиції. Власні, позичкові й залучені джерела інвестиційних ресурсів фірми. Методи фінансування окремих інвестиційних програм та проектів: повне самофінансування; аукціонне самофінансування; кредитне фінансування; лізинг; мішане фінансування.

Інвестиційна привабливість ієрархічно відособлених суб'єктів господарювання. Сутність і значення оцінки і прогнозування інвестиційної привабливості окремих інтегрованих та первинних ланок господарювання. Інвестиційна привабливість галузей економіки та промисловості (етапи, система показників для оцінювання, ступінь привабливості в Україні). Оцінювання і прогнозування інвестиційної привабливості регіонів (система узагальнюючих та аналітичних показників, методика їх розрахунків). Оцінювання інвестиційної привабливості фірми, двох аспектний підхід щодо її здійснення: виявлення стадії життєвого циклу; аналіз фінансової діяльності. Методика визначення стадії життєвого циклу, на якій перебуває фірма на момент оцінювання. Показники фінансового аналізу для оцінювання інвестиційної привабливості фірми.

Обґрунтування ефективних методів і форм підприємництва. Основні методи і форми активізації підприємництва. Прискорення процесів приватизації підприємств (організацій). Вдосконалення системи управління підприємствами й корпораціями. Створення консорціумів із розробки та реалізації проектів технічного розвитку. Формування мережі спеціалізованих магазинів із продажу власних товарів. Розвиток спеціальних центрів із наданням послуг виробничого характеру. Започаткування централізованого фонду фінансової взаємодопомоги. Комп'ютеризація, створення сучасних комунікацій та комерційно-інформаційного поля. Підготовка і підвищення кваліфікації управлінських кадрів для підприємництва. Адаптація систем управління до вимог ринку.

Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності і підвищення конкурентоспроможності продукції (послуг) підприємства. Сутність і значення інноваційної та інвестиційної діяльності фірми виробничого спрямування. Основні типові блоки і напрямки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. Менеджмент науково-технічного та організаційного прогресу, його зміст і сучасні напрямки, вплив на ефективність підприємства. Механізм фінансування інноваційних проектів прикладної спрямованості. Конкурентоспроможність продукції та шляхи її забезпечення.

Оптимізація поточних витрат і розмірів виробничих підприємств. Поняття оптимальних поточних витрат фірми. Взаємозв'язок прибутку, витрат виробництва та обсягів випуску продукції. Коефіцієнти оптимальності витрат. Визначення мінімальних витрат, загальний методичний підхід до їх оптимізації. Обґрунтування оптимальних розмірів підприємства з монономенклатурним

виробництвом за показниками чисельності працюючих, обсягом виробництва товарної продукції, поточними витратами на грошову одиницю останньої. Графічний метод визначення оптимальних параметрів монономенклатурних підприємств.

Тема 7. Організація обліку при спрощеній системі оподаткування
Основні форми спрощених систем оподаткування. Організація податкового, бухгалтерського та управлінського обліку на малих підприємствах. Управління витратами.

Принципи оподаткування. Податкова політика держави: поняття, цілі, завдання та інструменти. Теоретичні основи податкової політики. Види підакцизних товарів.

Загальна характеристика податку на додану вартість. Платники податків. Звільнення від виконання обов'язку платника податків.

Загальна характеристика податку на прибуток організацій. Платники податків. Об'єкт оподаткування. Класифікація доходів організації

Загальна характеристика податку на доходи фізичних осіб. Платники податків. Об'єкт оподаткування. Склад доходів фізичних осіб. Податкова база. Система податкових відрахувань. Стандартні податкові відрахування. Соціальні податкові відрахування. Майнові податкові відрахування. Професійні податкові відрахування. Податковий період і податкові ставки. Декларування доходів фізичних осіб.

Податок на майно організацій. Причини використання майна в податкових відносинах. Платники податків. Характеристика елементів оподаткування
Порядок обчислення і сплати податку

Загальна характеристика транспортного податку. Платники податків і об'єкт оподаткування. Податкова база, порядок її формування. Податкові ставки, податковий період, порядок обчислення і строки сплати

Еволюція оподаткування майна фізичних осіб. Правові основи оподаткування майна фізичних осіб. Порядок обчислення і сплати податку на майно фізичних осіб. Перспективи розвитку оподаткування майна фізичних осіб.

Еволюція земельного оподаткування. Платники податків, об'єкт оподаткування та податкова база. Податковий період, податкові пільги, порядок обчислення і строки сплати податку

Загальна характеристика системи оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників. Платники податку. Умови початку та припинення застосування податку. Об'єкт оподаткування. Податкова база, податковий період, податкова ставка.

Спрощена система оподаткування. Загальна характеристика спрощеної системи оподаткування. Платники податків при спрощеній системі оподаткування. Характеристика елементів оподаткування при спрощеній системі оподаткування.

Тема 8. Організація процесу управління малими підприємствами
Менеджмент на малому підприємстві. Організаційна структура малого

підприємства. Управління персоналом малого підприємства процес управління на малому підприємстві. Функції менеджменту, з пристосування до його особливостей і потреб цього підприємства.

Особливість малого підприємства. Простота форми управління і нечисленний управлінський штат. Відсутність розділення функції власності і управління. Відсутність ідеї делегування.

Відсутність регламентації ініціативи, увага зосереджується на неформальному спілкування, інтенсивність якого висока і яка, по суті, стає і системою суворого контролю.

Створення раціональної структури управління є складним завданням, оскільки управління повинно здійснюватися з урахуванням організаційних, економічних, психологічних і соціальних факторів. Структура управління може змінюватися під впливом багатьох чинників, а саме: технічними, економічними, соціальними та іншими факторами.

Тема 9. Оцінка економічної ефективності діяльності малих підприємств

Підходи до оцінки підприємницької діяльності. Принципи та методи оцінки підприємницької діяльності.

Методичні основи аналітичної оцінки ефективності підприємництва. Принципові положення методики визначення ефективності підприємницької діяльності. Основні етапи проведення комплексного економічного аналізу результатів діяльності підприємства. Методи комплексного оцінювання ефективності підприємницької діяльності. Методологічні принципи побудови системи показників ефективності підприємництва. Джерела інформації для розрахунку показників ефективності підприємницької діяльності.

Формування та обчислення показників ефективності підприємницької діяльності. Оцінка ефективності виробничо-господарської діяльності на основі обчислень та аналізу двох груп показників: рівня задоволення потреб ринку, валового та чистого прибутку, рентабельності виробництва і виробів; використання ресурсів (продуктивності праці, фондівіддачі, матеріаломісткості, зарплатомісткості продукції, витрат на одиницю товарної продукції).

Технологія оцінки бізнесово-фінансової діяльності фірми. Групи розрахункових показників: прибутковість (власного капіталу, активів, обсягу продажу); ліквідність (загальна й термінова) та платоспроможність; стійкість (коефіцієнти фінансової незалежності, залучення позичкових коштів, покриття платежів із фіксованими термінами виплат); стан акціонерного капіталу (прибутковість акцій, співвідношення ціни і доходності акцій, ринкова і балансова ціна акцій). Оцінка ефективності діяльності позавиробничих підприємницьких структур.

Визначення ефективності створення та діяльності спільних виробничих підприємств. Змістовна характеристика техніко-економічного обґрунтування створення спільного виробничого підприємства. Загальна методика оцінки ефективності діяльності спільного виробничого підприємства. Розрахунки прибутку та інтегрального економічного ефекту. Валютна самоокупність спільних підприємств, її сутність і обчислення очікуваного рівня.

Тема 10. Тіньова економіка в бізнесі

Генезис, сутність та структура тіньової економіки. Поняття «тіньової економіки». Причини її виникнення. Структура тіньової економіки. Вплив тіньового сектору на економічну діяльність, політичне й громадське життя країни.

Механізми функціонування тіньової економічної діяльності. Типові механізми функціонування тіньової підприємницької діяльності: неформальна економіка, нелегальне виробництво товарів і надання послуг, ухилення від сплати податків та обов'язкових платежів, нелегальний експорт капіталів.

Оцінка масштабів тіньової економічної діяльності суб'єктів підприємництва. Методичні основи аналітичного оцінювання тіньової економічної діяльності. Методи оцінювання розмірів тіньової економіки: соціологічні, статистичні, монетарні, структурні, спеціальні методи.

Основні напрямки легалізації тіньової підприємницької діяльності. Об'єктивна необхідність створення умов для легалізації тіньового капіталу. Основні напрямки протидії тінізації бізнесу: створення відповідної законодавчої бази, вирішення питань організаційно-нормативного забезпечення, урахування соціально-психологічних факторів.

БЛОК «ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ»

Тема 1. Організація торгівлі як галузь знань

Поняття і сутність організації торгівлі. Предмет і об'єкт "Організації торгівлі". Роль організації торгівлі в професійній діяльності майбутніх фахівців. Завдання і функції, які виконує "Організація торгівлі". Суміжні дисципліни, які найбільш тісно пов'язані з "Організацією торгівлі".

Основні принципи організації в торгівлі. Загальносистемні принципи організації торгівлі. Принципи побудови організаційних систем у торгівлі, Принципи організації торговельних процесів.

Тема 2. Організаційні моделі в системі торгівлі

Загальна характеристика торгівлі як системи. Торгівля як сфера національної економіки. Торгівля як соціально-економічна система. Функції торгівлі в ринковому середовищі.

Види суб'єктів торговельної діяльності. Особливості асоціації торговельних підприємств. Структурна організація мережі магазинів. Характеристика організаційної структури оптової організації.

Організаційні моделі у сфері торгівлі Стара і нова функціональні моделі сфери обігу товарів та послуг.

Структурна перебудова торгівлі. Перебудова соціальної структури торгівлі. Зміни в соціальній структурі торгівлі в сучасних умовах. Перебудова функціональної структури. Перебудова територіальної структури торгівлі. Оцінювання системи торговельного обслуговування в регіонах.

Тема 3. Організація оптової торгівлі

Види оптових підприємств та їх класифікація. Ознаки оптового підприємства. Поняття оптового торговельного підприємства. Класифікація оптових торговельних підприємств. Функції оптових торговельних підприємств.

Структурна побудова апарату оптового підприємства. Поняття організаційної структури оптового торговельного підприємства. Організаційно-структурна побудова оптового торговельного підприємства. Оптово-роздрібних торговельних підприємств.

Складське господарство оптового підприємства. Суть, роль, завдання організації складського господарства. Класифікація товарних складів. Вимоги до будови та влаштування складів. Будова і технологічне планування загально-товарних складів. Будова і технологічне планування спеціальних складів. Розрахунок потреби в складській площі і місткості. Техніко-економічні показники використання складів.

Розміщення та оптимальні розміри оптових підприємств. Принципи розміщення оптових торговельних підприємств: економічної доцільності, концентрації і конкурентності. Оптимальні розміри оптових підприємств. Розрахунок оперативної площі для зберігання товарів. Допоміжні площі оптового підприємства. Площі адміністративних приміщень. Розрахунок оптимальних розмірів оптового торговельного підприємства.

Тема 4. Організація оптових закупівель товарів та їх документальне оформлення

Суть оптових закупівель. Організація оптових закупівель. Етапи організації оптових закупівель. Планування закупівельної роботи.

Маркетингове забезпечення оптових закупівель товарів. Завдання маркетингового забезпечення оптових закупівель товарів. Структура маркетингового дослідження ринку. Види маркетингових стратегій. Етапи розроблення плану оптових закупівель. Визначення плану продажу товарів. Методи прогнозування попиту. Критерії відбору постачальників.

Форми і методи закупівель товарів вітчизняного виробництва. Закупівля товарів за прямими зв'язками. Форма оптових закупівель, її переваги та недоліки. Закупівлі товарів на ярмарках. Закупівлі товарів на біржах.

Закупівля товарів за державні кошти. Форми закупівель товарів за державні кошти. Закон України «Про публічні закупівлі».

Особливості закупівель товарів у іноземних фірм. Поняття імпорту товарів. Методи укладання торговельних угод у міжнародній торговельній практиці. Етапи укладення і виконання міжнародних угод. Експортні й імпортні ліцензії. Розділи зовнішньоторговельного контракту. Базисні умови постачання.

Тема 5. Організація торгово-технологічного процесу на підприємствах оптової торгівлі

Зміст торгово-технологічний процес складу. Завдання організації процесів приймання товарів на складах торговельних підприємств. Принципи організації торгово-технологічного процесу складу. Фактори, які впливають на побудову торгово-технологічного процесу складу.

Механізація технологічного процесу на підприємствах оптової торгівлі. Автоматизація технологічного процесу на підприємствах оптової торгівлі.

Управління торгово-технологічним процесом. Завдання управління торгово-технологічними процесами на складі. Наукова організація праці на складі. Основні засоби управління торгово-технологічним процесом. Організація праці на складі.

Тема 6. Транспортне, тарне та технічне забезпечення технологічних процесів у оптовій торгівлі

Транспортні засоби та їх вибір для забезпечення транспортно-експедиційних операцій в оптовій торгівлі. Техніко-експлуатаційні характеристики окремих видів транспорту. Перелік операцій, що належать до транспортно-експедиційного процесу.

Роль тари в організації торгово-технологічних процесів. Роль упаковки в організації торгово-технологічних процесів. Функції тари й упаковки товарів. Основні вимоги, види, якість тари. Технічні, економічні, санітарно-гігієнічні та естетичні вимоги до тари.

Обладнання для пакетування і зберігання товарів на оптових підприємствах. Класифікація пакето-формувань машин. Групи обладнання,

що використовується на оптових підприємствах для зберігання різноманітних товарів.

Підйомно-транспортне обладнання складів та його використання для механізації складських операцій. Види підйомно-транспортного обладнання. Транспортувальні машини і механізми.

Поняття обладнання для фасування і пакування товарів. Види обладнання для фасування і пакування товарів.

Тема 7. Організаційна побудова і розвиток роздрібно-торговельної мережі.

Поняття роздрібно-торговельної мережі. Суть, принципи і завдання організації роздрібно-торговельної мережі. Складові елементи роздрібно-торговельної мережі. Організаційна структура організацій і підприємств роздрібно-торговельної мережі.

Характеристика основних видів, типів і форматів роздрібно-торговельних підприємств. Поняття торговельно-сервісних систем. Типізація роздрібно-торговельних підприємств.

Концентрація і спеціалізація роздрібно-торговельної мережі. Спеціалізація за споживчими комплексами. Вузкоспеціалізовані, спеціалізовані, універсальні, змішані роздрібно-торговельні підприємці.

Територіальне розміщення роздрібно-торговельної мережі. Вітчизняна схема розміщення роздрібно-торговельних підприємств. Розміщення роздрібно-торговельної мережі в міських і сільських адміністративних районах. Основні типи місця розташування роздрібно-торговельних підприємств. Вплив комунікацій на область функціонування роздрібно-торговельного підприємства.

Ефективність функціонування роздрібно-торговельної мережі. Показники ефективності функціонування роздрібно-торговельної мережі. Оптимізація розмірів підприємств.

Тема 8. Будова, улаштування і проектування роздрібно-торговельних підприємств.

Будова і технологічне планування магазину. Улаштування і внутрішнє планування магазину. Групи приміщень магазину за функціональним призначенням. Схема розміщення основних груп приміщень магазину.

Улаштування і планування торговельних приміщень. Вимоги до планування торговельних залів. Функціональні зони торговельних залів. Розміщення зон входу-виходу в магазинах. Боксове планування торговельного залу магазину.

Улаштування і планування неторговельних приміщень. Зона приймання товарів. Зона зберігання і підготовки товарів до продажу. Допоміжні приміщення.

Дизайн та імідж магазину. Зовнішнє оформлення магазину. Фірмовий знак підприємства. Інтер'єр магазину.

Тема 9. Організація торгово-технологічного процесу в магазині.

Зміст торгово-технологічного процесу в магазині. Принципова схема торгово-технологічного процесу магазину. Основні елементи торгового процесу. Схема основних операцій торгово-технологічного процесу в магазині.

Схема допоміжних операцій торгово-технологічного процесу в магазині. Фактори, що впливають на структуру й організацію торгово-технологічного процесу магазинів.

Технологія приймання та зберігання товарів у магазинах. Розвантаження і внутрішньо-магазинне переміщення товарів. Операції внутрішньо-магазинного переміщення. Організація приймання товарів у магазині за кількістю та якістю. Організація і технологія зберігання товарів у магазинах. Особливості зберігання окремих товарів. Підготовка товарів до продажу

Розміщення і викладання товарів. Процес розробки схеми розміщення товарів. Основні вимоги щодо розміщення товарів у торговому залі. Товарна та декоративна викладка товару. Оптимальні зони огляду і відбору товарів у магазинах самообслуговування.

Ефективність використання торгових площ магазинів. Основні показники, які традиційно застосовуються для аналізу ефективності діяльності торговельного підприємства. Ефективність використання площі торгових залів магазинів. Демонстраційна площа.

Тема 10. Технічне оснащення роздрібних підприємств.

Торговельне обладнання магазинів. Класифікація немеханічного обладнання і вимоги до його конструкції. Обладнання торгових залів магазинів. Добір торговельного немеханічного обладнання для оснащення магазинів. Загальна потреба торговельного обладнання для торгової організації.

Холодильне обладнання. Завдання холодильної техніки. Утворення штучного холоду за допомогою холодильної машини. Найпоширеніші холодильні агенти. Класифікація торговельного холодильного обладнання. Розрахунок потреби, принципи добору і правила експлуатації холодильного обладнання.

Інвентар роздрібного торгового підприємства. Інвентар для відкриття тари й пакування. Інвентар для перевірки якості товарів. Інвентар для підготовки товарів до продажу. Рекламно-виставковий інвентар. Інвентар для прибирання і санобробки приміщень.

Тема 11. Організація продажу товарів у магазинах.

Класифікація форм і методів роздрібного продажу товарів. Магазинна форма продажу товарів. Позамагазинні форми продажу. Особливі форми продажу товарів. Електронна торгівля.

Магазинні методи продажу товарів: зміст, організація, ефективність. Суть традиційного методу продажу товарів. Схема процесу продажу товарів через прилавок обслуговування. Особливості операцій показу товарів. Кількісна оцінка рівня обслуговування покупців. Організація продажу товарів за методом самообслуговування. Продаж товарів з індивідуальним обслуговуванням.

Психологічні аспекти процесу продажу товарів. Психологія торгівлі як галузь психологічної науки. Етапи укладення угоди купівлі-продажу товарів. Зустріч покупця. Виявлення потреби. Мотиви купівель. Види поведінки продавця. Вислуховування покупця. Аргументація товару. Демонстрування

товару. Відповідь на заперечення.

Дослідження поведінки покупців. Основні типи темпераментів і їх характеристика. Реакції продавця на поведінку покупця. Причини виникнення конфліктних ситуацій. Принципи запобігання конфлікту.

Методи активізації продажу товарів. Магазинні методи активізації продажу товарів. Максимальний розмір знижки від роздрібної ціни. Продаж з використанням бізнес-лотереї. Позамагазинні методи продажу товарів.

Тема 12. Позамагазинні форми продажу товарів.

Організація продажу товарів у дрібнороздрібній торговельній мережі. Позамагазинні форми торговельного обслуговування покупців. Роздрібна торгівля через дрібнороздрібну торговельну мережу. Сучасні торговельні автомати.

Організація пересувної торгівлі. Засоби пересувної торгівлі. Основні функції автомагазинів. схема організації торгово-технологічного процесу автомагазину. Магазины-вагони. Магазины-судна. Загальні засади організації продажу товарів за замовленнями та вдома у покупців.

Ярмарково-базарна торгівля. Види ярмарків. Сезонні ярмарки. Мета проведення базарів.

Нові форми позамагазинного продажу товарів. Продаж товарів за телефоном. Телепродаж. Консультативний продаж. Груповий продаж. Парадоксальний продаж товарів (продаж за методом нейролінгвістичної мотивації).

Тема 13. Особливі форми продажу товарів.

Комісійний продаж непродовольчих товарів. Сторони торговельного процесу за комісійного продажу товарів. Переліки дозволених і заборонених товарів до приймання для комісійного продажу.

Продаж товарів у розстрочку. Перелік товарів, що рекомендуються для продажу у розстрочку. Правила продажу товарів у розстрочку.

Роздрібні аукціони. Суть і види аукціонів. Етапи проведення аукціону. Типи аукціонів.

Продаж товарів поштою. Види торгівлі поштою. Організація виконання замовлень. Переваги і недоліки торгівлі поштою.

Тема 14. Система торговельних послуг.

Суть, особливості та основні види послуг у галузі торгівлі. Місце послуги як об'єкта торгівлі. Класифікація торговельних послуг.

Стратегія створення і надання системи послуг у підприємствах торгівлі. Система послуг у галузі торгівлі. Стратегія суб'єктів торгівлі у створенні системи послуг. Якісні методи отримання стійкої конкурентної переваги торговця в системі послуг.

Організація надання окремих видів послуг. Перелік послуг, що можуть надаватися торговельними підприємствами. Поняття якості послуг. Організація окремих видів торговельних послуг.

Тема 15. Регулювання і контроль діяльності підприємств у сфері торгівлі.

Правові та організаційні засади захисту прав споживачів. Права споживачів та їх захист. Роль держави в регулюванні торговельної діяльності. Органи захисту прав споживачів. Основні права Держспоживстандарту України. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.

Контрольні перевірки додержання правил торговельного обслуговування. Проведення відбору зразків товарів для перевірки їхньої якості. Мета відбору зразків товарів. Контрольні перевірки правильності розрахунків зі споживачами. Перевірка суб'єктів підприємництва працівниками Держцінінспекції. Перевірка ведення Книги відгуків і пропозицій.

Контроль за додержанням правил користування засобами вимірювальної техніки (ЗВТ). Вимоги до ЗВТ під час перевірки.

Опломбування виробничих, складських, торгових приміщень і вимірювальних приладів. Мета опломбування приміщень і несправних ЗВТ. Підстави опломбування приміщень і несправних ЗВТ.

Тимчасове припинення діяльності підприємств сфери торгівлі, громадського харчування та послуг. Мета тимчасового припинення діяльності підприємств сфери торгівлі. Підстава для рішення про тимчасове припинення діяльності суб'єкта господарювання.

Упровадження Журналу реєстрації перевірок. Мета впровадження Журналу реєстрації перевірок. Відмова особи, що здійснює перевірку, від підпису в Журналі.

Список рекомендованої літератури з „Економіка підприємства ”

1. Афанасьєв М.В., Плоха О.Б. Економіка підприємства: Навч.-метод. посіб. / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ВД "Інжек", 2007. – 320 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. – Вид. 2-е, доп., перероб. – К.: Атіка, 2007. – 528 с.
3. Бондар Н.М., Воротін В.Є., Гаєвський О.А. Економіка підприємства: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом / А.В. Калина (ред.). – К.: МАУП, 2006. Гаєвська Л.М., Фурманюк О.Л., Пасєнко Т.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. ВНЗ. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2006. – 117 с.
5. Економіка підприємства: Зб. практичних завдань / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / Сергій Володимирович Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 72 с.
6. Економіка підприємства: Навч. посібник / Ред. А.В. Калина. – К.: МАУП, 2006. – 351 с.
7. Економіка підприємства: Опорний конспект лекцій для модульно-рейтингової системи навчання "Крок за кроком" Крок 1-7 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 72 с.
8. Економіка підприємства: Підручник / Ред. А.В. Шегда. – К.: Знання, 2006. – 614 с.
9. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих навч. закл., які навч. за освітньо-проф. програмою бакалавра з напрямку "Економіка і підприємництво" / Л.Г. Мельник (ред.). – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 656 с.
10. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2. вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 580 с.
11. Махній Т. М. Економіка підприємства. Економіка, організація та планування виробництва. Економічний аналіз: Практичні завдання. – Чернівці: Технодрук, 2005. – 60 с.
12. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих учбових закладів. – О.: Маяк, 2005. – 724 с.
13. Плоха О.Б. Економіка підприємства: Конспект лекцій у схемах / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ХНЕУ, 2006. – 164 с.
14. Покропивний С.Ф., Швиданенко Г.О., Федонін О.С., Колот В. М., Павленко І. А. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і ситуацій: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т / А.П. Наливайко (голова редкол.). – 2. вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 323 с.
15. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
16. Шегда А.В., Нахаба М.П., Баюра Д.О., Голованенко М.В., Горянський В.Ф. Економіка підприємства: Підручник / Анатолій Васильович Шегда (ред.). – К.: Знання, 2006. – 615 с.

Список рекомендованої літератури з «Підприємництва»

1. Мале підприємництво та ефективність його розвитку у харчовій промисловості України / Т. А. Говорушко; Національний ун-т харчових технологій. - К.: НУХТ, 2007. - 391 с.
2. Мале підприємництво у системі фінансово-економічних категорій / С. І. Пампуха [та ін.]; [за заг. ред. С. І. Пампухи]; Дніпропетр. держ. фінанс. акад. - Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. - 57 с.
3. Мале підприємництво України: моніторинг, інфраструктура, кадри / З. С. Варналій [та ін.]; НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України. - К.: НДІ приватного права і підприємництва АПРН України, 2002. - 60 с
4. Мале підприємництво: економіко-організаційні аспекти діяльності: монографія / М. М. Хурса; Укоопспілка, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. Кафедра комерційної діяльності та підприємництва. - Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. - 220 с.
5. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналій. - 3.вид., стер. - К.: Знання, 2005. - 304 с.
6. Мале підприємництво: становище, реформування, стратегія розвитку: монографія / М. Г. Пивоваров, В. М. Порохня; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2013. - 343 с.
7. Підприємництво: навч. посіб. для вищ. навч. закл. / В. А. Подсолонко, А. Ф. Процай, Т.Л. Миронова, В.О. Василенко. - К.: Центр навч. л-ри, 2003. - 613с.
8. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / Терещенко О.О.. - К.: КНЕУ, 2003, 554.
9. Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні. Офіційний вісник України, 2001, 4.
10. Умеров, Р. Е. Особливості розвитку малого підприємництва в Україні. - Актуальні проблеми економіки, 2012. – 10, с.64-67.

**Список рекомендованої літератури
з «Організації торгівлі»
Основна література**

1. Голошубова Н.О. Організація торгівлі: підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Київ. нац. торг.-економ. Ун-т, 2012. – 680 с.
2. Апопій В.В., Міщук І.П., Ребицький В.М., Рудницький С.І., Хом'як Ю.М. Організація торгівлі: Підручник; 2-ге видання., перероб. та доп./ за редакцією В.В. Апопія. - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 632 с.
3. Азарян, О. М. Організація і технологія торгівлі: підручник: / О. М. Азарян, Е. М. Локтєв, В. П. Оліфіров. – Вид. 2-ге, розшир. та допов. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010 . – 608 с.
4. Власова, Н.О. Економіка торгівлі: навчальний посібник / Н.О. Власова, Н.С. Краснокутська. - Х.: Світ Книг, 2015. – 473 с.
5. Коломацька С.П. Транснаціональне торгове право : навч. посіб. / С.П. Коломацька. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 204 с.

Додаткова література

1. Торговельна логістика. навч. посіб./ П. Ю. Балабан, Н. М. Тягунова, В. І. Місюкевич, Н. І. Михайлюкова. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 148 с.
2. Гринів Б.В. Аналіз товарообороту підприємств роздрібної торгівлі: Навч. Посібник. – Львів: видавництво Львівської комерційної академії, 2005. – 148 с.
3. Смолін І. В., Лещук Н. М. Стратегія розвитку торговельного підприємства в ринкових умовах: Навчальний посібник. — К.: КДТЕУ, 1998.
4. Юрко І.В. Торговельне підприємництво / І.В. Юрко. – К.: ЦУЛ, 2014. – 232 с.
5. Грищенко, І.М. Комерційна діяльність посередницьких підприємств / І.М. Грищенко. - Київ: Грамота, 2009. – 448 с.
6. Тягунова, Н.М. Торговельна логістика. Кредитно-модульний курс. Навчальний посібник / Н.М. Тягунова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 148 с.
7. Голошубова Н.О. Організація і технологія торгівлі спожитковими товарами : навч. посіб. / Н.Я. Голошубова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 272 с.
8. Зверєва О.В. Правова регламентація торговельної діяльності. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 144 с.
9. Егоров В Ф Организация торговли - СПб: \"Питер\", 2004 - 352 с.
10. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 07.03.2012 року №310 "Про затвердження Порядку проведення перевірок у суб'єктів господарювання сфери торгівлі та побуту, у тому числі ресторанного господарства, якості продукції, додержання обов'язкових вимог щодо безпеки продукції, а також додержання правил торгівлі та надання послуг" .
11. Закон України "Про захист прав споживачів".
12. Закон України " Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності".
13. Закон України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення".
14. Постанова Кабінету Міністрів України № 833 від 15.06.2006 р. "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів".

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вступні випробування проводяться для випускників університету, які здобули освітній рівень магістра (спеціаліста) у попередні роки або випускників інших вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, а також для осіб, які здобули вищу освіту в Чернівецькому національному університеті в поточному навчальному році за освітньою програмою підготовки магістра, що відповідає спеціальності.

Фахові вступні випробування проводяться у такому порядку:

1. Абітурієнт отримує білет з трьома питаннями із програми вступних випробувань.
2. Абітурієнт повинен написати відповіді на ці питання на листку вступних випробувань, а потім усно на них відповісти членам комісії.
3. Вислухавши відповіді, члени комісії можуть задавати додаткові питання, але такі, які стосуються більш глибокого висвітлення попередньо поставлених питань.

Оцінювання рівня знань здійснюється за 100-бальною шкалою. Остаточна оцінка враховує результати відповідей по трьох питаннях, а також відповіді на додаткові питання.

Оцінка "від 76 до 100 балів" – найвищий рівень. Абітурієнт повністю володіє теоретичним матеріалом та практичними аспектами дисциплін спеціальності, уміє отримувати та оперативно використовувати різні джерела інформації, уміє об'єктивно оцінювати економічну та політичну ситуації, творчо аналізувати інформацію, робити незалежні висновки, знаходити адекватні приклади і аргументи з реального економічного життя.

Оцінка "від 50 до 75 балів" характеризує рівень підготовки, при якому абітурієнт повністю оволодів теоретичним матеріалом та практичними аспектами дисциплін спеціальності, однак система його знань не виходить за межі підручничового матеріалу – це лише грамотне його відтворення та пояснення.

Оцінка "від 24 до 49 балів" відповідає задовільному рівню підготовки. Абітурієнт демонструє загальну, елементарну обізнаність в матеріалі (як в теоретичному, так і в практичному аспекті), однак сутність проблем розкривається неповністю, фрагментарно і має характер не стільки свідомого, скільки механічного відтворення.

Оцінка "до 24 балів" – найнижчий рівень (незадовільно). Неспроможність дати навіть коротку, базову характеристику відповідних проблем. Відсутність знань щодо загальної структури проблематики дисципліни (окремих розділів), ключових положень, формул.

Конкурсний бал розраховується як сума оцінки отриманої за результатами фахового вступного випробування (за 100-бальною шкалою) плюс 100.

Рішення про зарахування вступника на навчання приймається Приймальною комісією університету відповідно до встановленої університету ліцензії за набраним конкурсним балом.

Голова предметної комісії

Ю.М. Лопатинський